

Słowniczek Ministranta

1. SZATY I STROJE LITURGICZNE

Alba – Biała, długa, najczęściej płócienna spodnia szata liturgiczna.

Biret – Nakrycie głowy katolickich duchownych w kształcie czterokątnej, sztywnej czapeczki z trzema lub czterema rogami i pomponem.

Cingulum (pasek) – (pasek, sznur) cingulum przepasuje się albę. Zwykle białe, choć może być w kolorze dnia.

Dalmatyka – wierzchnia, ozdobna szata liturgiczna diakona podobna do ornatu, ale posiadająca rozcięte rękawy.

Dystyktorium – wzorowany na krzyżu biskupim ozdobny, metalowy emblemat w kształcie krzyża lub medalionu używany przez kanoników do uroczystego lub chórowego stroju.

Habit – ubiór noszony przez zakonników i zakonnice chrześcijańskie.

Humerał – płócienna szata liturgiczna w kształcie prostokątnej chusty zaopatrzonej w sznurki, nakładana na ramiona pod albę.

Infuła – (mitra) liturgiczne nakrycie głowy biskupa (opata). Składa się z dwu sztywnych tarcz z przedniej i tylnej strony oraz z dwu zwisających z tyłu wstęg.

Kapa – wierzchnia, ozdobna szata liturgiczna w kształcie półkolistego płaszcza zapinanego na piersiach kłamrą. Używana przy procesjach, sprawowaniu sakramentów i sakramentaliów z wyjątkiem Mszy św.

Komża – sięgająca najdalej do kolan, niekiedy ozdobiona, biała, płócienna szata używana podczas wykonywania czynności liturgicznych.

Mitra – (infuła) liturgiczne nakrycie głowy biskupa (opata). Składa się z dwu sztywnych tarcz z przedniej i tylnej strony oraz z dwu zwisających z tyłu wstęg.

Mucet – pelerynka sięgająca do łokci, z przodu najczęściej zapinana na guziczki, będąca oznaką władzy, noszona przez papieża, kardynałów, biskupów a także duchownych, którzy otrzymali taki przywilej (kanonicy niektórych kapituł).

Ornat – wierzchnia, ozdobna szata liturgiczna używana przez kapłana, zasadniczo do sprawowania Mszy Św.

Palusz – biała, wełniana taśma ozdobiona sześcioma krzyżykami z czarnego materiału, mającą formę naszyjnika o dwu zakończeniach. Noszą go: papież, patriarchowie, prymasi i metropolici.

Pastorał – (baculus), element stroju liturgicznego, długa, ozdobna laska, będąca oznaką władzy pasterskiej. Biskupi i opaci używają pastorału zakończonego spiralą, papież zaś, zwieńczonego krzyżem.

Pektorał – ozdobny krzyż noszony na piersiach przez biskupów.

Piuska – okrągła, niewielka czapeczka, dla papieża w kolorze białym, kardynałów purpurowym, biskupów fioletowym i opatów w kolorze habitu.

Pontyfikalia – oznaki godności biskupiej, noszone podczas uroczystych liturgii: mitra, pastorał, piuska, pektorał oraz pierścień.

Rokieta – rodzaj komży o wąskich rękawach, podbitej najczęściej fioletową tkaniną, noszonej przez prałatów i kanoników jako strój chórowy lub na uroczystościach.

Stuła – element stroju liturgicznego w kształcie szarfy używany przez duchownych jako znak władzy kapłańskiej.

Sutanna – strój duchownych; długa, sięgająca do kostek suknia

z niskim, stojącym kołnierzykiem, zapinana z przodu na rząd małych guzików. Kapłani noszą sutanny czarne, biskupi fioletowe, kardynałowi purpurowe. Nadto niektórzy kapłani (kanonicy, prałaci) mają przywilej noszenia sutanny fioletowej, bądź z fioletowymi dodatkami (pas, mucet).

Szkaplerz – szeroki pas materiału z przodu i z tyłu, zakładany na habit, oznaka czci dla Matki Bożej. Może też występować w postaci skórzanego medalika szkaplerznego noszonego również przez świeckich pod ubraniem.

Welon – chusta do zasłaniania; wyraz czci, przede wszystkim jako welon naramienny używany przez błogosławiącego monstrancją.

2. NACZYNIA I SPRZĘT LITURGICZNY

Ampułki – szklane, rzadziej metalowe, małe naczynka na wodę i wino potrzebne do sprawowania Mszy św.

Baldachim – ozdobna tkanina rozpięta na czterech drążkach lub daszek nad godnymi czci miejscami (ołtarz), osobami (tron biskupi), a przede wszystkim niesiony podczas procesji nad kapłanem niosącym Najświętszy Sakrament.

Bursa – ozdobna, sztywna torebka z tkaniny, w której kapłan nosi Najświętszy Sakrament, np. do chorych.

Chrzcielnica – zbiornik na wodę chrzcielną umieszczony w świątyni, w prezbiterium lub oddzielnej kaplicy, służący do udzielania chrztu.

Dzwonki – dzwonki służące do informowania wiernych podczas sprawowania liturgii, kiedy mają usiąść lub powstać, np.: na Przeistoczenie.

Gong – sprzęt składający się z dźwięczącej przy uderzeniu tarczy lub kilku tarcz oraz pałeczki. Używany jest głównie podczas Przeistoczenia.

Kadzielnica – (trybularz) metalowe naczynie umocowane na łańcuszkach, zamykane perforowaną pokrywką, w którym spala się kadzidło.

Kielich – naczynie liturgiczne wykonane ze szlachetnych metali, często bogato zdobione, używane podczas Mszy św. do konsekracji wina. Składa się z czary (wewnątrz pozłacanej lub posrebrzanej) stopki i łączącego je trzonu.

Kociołek – naczynie z uchwytem na wodę święconą używaną do poświęceń i aspersioni. Wraz z kociołkiem używa się kropidła.

Koładka – (grzechotka) drewniany przyrząd składający się z młoteczką, podstawki i rączki, używany zamiast dzwonków i gongu od Wielkiego Czwartku do Wigilii Paschalnej.

Korporał – kwadratowy kawałek lnianego, białego płótna, składany na dziewięć części, na którym stawia się naczynia z Najświętszymi Postaciami, w celu uchronienia przed upadkiem świętych partykuł.

Kredencja – stół znajdujący się zwykle w prezbiterium, na którym umieszcza się naczynia używane podczas Mszy św. (kielich, ampułki), oraz na którym można dokonywać puryfikacji.

Kustodia – niewielkie, najczęściej przeszklone naczynie, w którym przechowywana jest Hostia przeznaczona do wystawienia w monstrancji.

Lawaterz – naczynie z wodą służące do dokonywania rytualnych obmyć.

Łódka – (navicula) naczynie na kadzidło, nazwane tak z powodu swojego kształtu, zaopatrzone w łyżeczkę do nasypywania kadzidła do trybularza.

Melchizedek – rozwierany uchwyt w kształcie księżyca do przytrzymywania Hostii w kustodii i monstrancji.

Monstrancja – ozdobne, drogocenne naczynie liturgiczne, w którym wystawia się Najświętszy Sakrament do publicznej adoracji lub na procesję eucharystyczną.

Pałka – kwadratowy, usztywniany kawałek płótna, służący do nakrycia kielicha mszalnego w celu uchronienia Najświętszej Krwi przed zabrudzeniem.

Patena – naczynie na hostię w kształcie niewielkiego talerzyka lub głębszego naczynia. Wykonane jest ze szlachetnego metalu, często ozdobione.

Pulpit – drewniana, metalowa lub plastikowa podstawa do mszału stawiana na ołtarzu.

Puryfikaterz – mały, biały, złożony na trzy części prostokątny kawałek płótna lnianego bądź konopnego, służący do puryfikacji, czyli do wycierania naczyń liturgicznych i palców celebransa.

Puszka – zdobione naczynie w kształcie kielicha zaopatrzonego w przykrywkę, służące do przechowywania Najświętszego Sakramentu i rozdzielania Go wiernym.

Sygnaturka – dzwonek wejściowy, umieszczony zazwyczaj przy wyjściu z zakrystii do prezbiterium używany do informowania zgromadzonych wiernych, że rozpoczyna się procesja do ołtarza, a wraz z nią liturgia.

Trybularz – (kadzielnica) metalowe naczynie umocowane na łańcuszkach, zamykane perforowaną przykrywką, w którym spala się kadzidło.

Vasculum – małe naczynie zaopatrzone w przykrywkę, stojące obok tabernakulum, a służące do obmycia z partykuł rąk kapłana.

3. KSIĘGI LITURGICZNE

Agenda – zbiór przepisów i formuł modlitw dotyczących sprawowania sakramentów i sakramentaliów.

Benedykcjonał – księga liturgiczna zawierająca teksty błogosławieństw i poświęceń osób, rzeczy i miejsc.

Brewiarz – (Liturgia godzin) księga zawierająca teksty modlitw na różne pory dnia, do odmawiania których zobowiązani są duchowni.

Ceremoniał – księga zawierająca przepisy i formy uroczystego sprawowania liturgii.

Ewangeliarz – ozdobna księga liturgiczna zawierająca tekst Ewangelii używana podczas uroczystych celebracji liturgicznych.

Kancjonał – śpiewnik zaopatrzony w zapis nutowy zawierający teksty śpiewów wykonywanych w czasie nabożeństw i czynności liturgicznych.

Lekcjonarz – księga zawierająca tzw. lekcje, czyli fragmenty ze Starego i Nowego Testamentu czytane lub śpiewane, przewidziane na wszystkie dni roku liturgicznego.

Mszał – księga liturgiczna zawierająca wszystkie teksty zmienne i stałe oraz przepisy potrzebne do odprawiania Mszy św.

Pontyfikał – księga liturgiczna zawierająca modlitwy i sposób sprawowania sakramentów, poświęceń i błogosławieństw oraz innych czynności liturgicznych przez biskupa.

Psalterz – część księgi Liturgii godzin zawierająca psalmy, podzielona na różne dni i pory dnia, w układzie czterotygodniowym.

Rytuwał – księga liturgiczna zawierająca teksty i wskazówki,

jak kapłan powinien sprawować poszczególne sakramenty i sakramentalia, jakie winien odmawiać modlitwy podczas procesji i błogosławieństw.

Okresy Liturgiczne w Kościele

Tak jak rok kalendarzowy jest podzielony na 4 pory roku tak rok liturgiczny ma 6 okresów liturgicznych . Trwa on tak samo długo jak rok kalendarzowy ale rozpoczyna się nie 1 – go stycznia, ale w pierwszą niedzielę Adwentu . Wyróżniamy następujące okresy liturgiczne :

1. Adwent:

Trwa od pierwszej niedzieli Adwentu do Wigilii Bożego Narodzenia włącznie.

2. Okres Bożego Narodzenia:

Od pierwszych Nieszporów Bożego Narodzenia do niedzieli Chrztu Pańskiego.

3. Okres wielkopostny:

Rozpoczyna się Środą Popielcową, a kończy Mszą Wieczery Pańskiej w Wielki Czwartek.

4. Triduum Paschalne:

Rozpoczyna się Mszą Wieczery Pańskiej, a kończy Nieszporami niedzieli Zmartwychwstania.

5. Okres wielkanocy:

Trwa pięćdziesiąt dni, od niedzieli Zmartwychwstania do niedzieli Zesłania Ducha Świętego włącznie. Pierwsze osiem dni tego okresu tworzy tzw. oktawę Wielkanocy. Jest to osiem dni przeżywanych tak, jak Wielkanoc.

6. Okres zwykły:

Jest to cały pozostały czas w roku.

Postawy Liturgiczne

1. Postawa siedząca

Jest postawą słuchania i skupienia.

Siedzimy w czasie czytań, psalm responsoryjnego, kazania, przygotowania darów, ogłoszeń parafialnych. Nie garbimy się!

2. Postawa stojąca

Jest postawą szacunku i gotowości. Stoimy w czasie obrzędów wstępnych i obrzędów zakończenia z wyjątkiem ogłoszeń, w czasie śpiewu przed ewangelią i w czasie ewangelii, wyznania wiary i modlitwy powszechnej, po przygotowaniu darów do przeistoczenia i od śpiewu „Ojcze nasz...” do „Baranku Boży...” włącznie. Stoimy wyprostowani ze złożonymi rękoma!

3. Postawa klęcząca

To postawa modlitwy, czci i największego uwielbienia. Klęczymy zawsze przed Najświętszym Sakramentem, czyli w czasie przeistoczenia, przy otwartym tabernakulum, w czasie komunii, przed Najśw. Sakramentem w monstrancji i na słowa „Oto Baranek Boży...” Klęcząc zawsze mamy złożone ręce!

4. Leżenie krzyżem – tylko w Wielki Piątek.

Gesty liturgiczne:

1. Przyklęknienie

Oznaka uwielbienia i adoracji Przyklękamy zawsze na prawe

kolano i nie robimy przy tym nic innego (np. znaku krzyża) Przyklękamy tylko przed Najświętszym Sakramentem.

2. Ukłon

Zastępuje przyklęknięcie. Wykonujemy go przekazując znak pokoju

3. Gesty rąk

ręce złożone, znak krzyża, uderzenie w pierś, podanie ręki (na znak pokoju)

Gesty muszą być wykonywane, powoli, starannie na chwałę Bożą. Po tym, jak je wykonujesz, można poznać Twoją miłość do Chrystusa.

Historia ministrantury

Termin łaciński ministrare oznacza „służyć, pomagać”. Służymy Bogu, kiedy przyczyniamy się do tego, aby liturgia była piękna. Słowo ministrant wskazuje szczególnie na służbę we Mszy św. Ministrant jest pomocnikiem przy sprawowaniu Mszy św. i podczas innych nabożeństw liturgicznych.

Od kiedy istnieją ministranci? Odpowiedź na to pytanie jest właściwie bardzo prosta: od kiedy w ogóle istnieje nabożeństwo. W narodzie izraelskim było jedno pokolenie wybrane do służby w świątyni -pokolenie Lewiego. W powstającym Kościele apostołowie potrzebowali kogoś do posługiwania wiernych. Wybrali więc siedmiu pomocników i nazwali ich diakonami, to znaczy sługami. Gdy wspólnoty chrześcijańskie stawały się coraz większe, wszystko co było do wykonania, dzielono w formie różnych zadań pomiędzy członków danej wspólnoty.

W ten sposób można w kilku słowach przedstawić ministrantów i naszą działalność. Sama służba wymaga czasami od nas naprawdę bardzo wiele wyrzeczeń, ale mamy taką świadomość że służymy samemu Bogu i ludziom i ta świadomość nas umacnia. Każdy z nas jest naprawdę bardzo dumny z tego co robi.

Nasza służba polega na tym, aby przybliżyć ludziom wagę służenia. Możemy być bliżej Chrystusa, służyć Jemu i nosić określone przedmioty, przygotowywać dary ofiarne, dzwonić dzwonekami i co najważniejsze czytać Słowo Chrystusowe. Dla nas bycie w LS0 jest bardzo wielką radością, bo przez swoją służbę ukazujemy, że każde nabożeństwo jest nie tylko sprawą kapłana lecz sprawą całej parafii i wszystkich wiernych.

Kto to jest ministrant?

„Ministrante” (z łaciny) znaczy „służyć”. Służymy Bogu, kiedy przyczyniamy się do tego, aby liturgia była piękna. Słowo „ministrant” wskazuje na szczególnie na służbę we Mszy świętej.

1. Ministrant jest **POMOCNIKIEM** przy sprawowaniu Mszy świętej i podczas innych nabożeństw liturgicznych. Ministrant służy księdzu, gdy przygotowywany jest ołtarz i dary ofiarne potrzebne do ofiary Mszy świętej.

2. Ministrant jest tym który **NIESIE ZNAKI**. Ministrant niesie pewne określone przedmioty, które dla liturgii są niezbędne. Są to przedmioty, które dla liturgii mają szczególne znaczenie. One mają ludziom wierzącym coś przedstawić i wskazać na inną rzeczywistość.

3. Ministrant powinien sam być **ZNAKIEM**. Ministrant przez służenie wskazuje, że każde nabożeństwo liturgiczne sprawowane w kościele, jest nie tylko sprawą kapłana, lecz sprawą całej parafii i wszystkich wiernych! Ministrant przez swoje służenie pokazuje, że „uczestniczyć w liturgii” nie tak jak w kinie albo przed telewizorem tylko słuchać czy oglądać!
„Uczestniczyć w liturgii” to znaczy także współdziałać i

współtworzyć ją, czynnie się w niej angażując!

Historia ministrantów:

Początków ministrantury możemy się dopatrywać już za czasów Jezusa Chrystusa.

W Ewangelii św. Jana czytamy: „Andrzej, brat Szymona Piotra, rzekł do Jezusa: Jest tu jeden chłopiec, który ma pięć chlebów jęczmiennych i dwie ryby (...) Jezus wziął chleby i odmówiwszy dziękczynienie, rozdał siedzącym” (J 6, 8-9, 11)

Tak, więc ów „praministrant” usłużył samemu Zbawicielowi i w ten sposób uczestniczył w cudzie rozmnożenia chleba i ryb, który możemy uważać za zapowiedź Eucharystii. Faktem jest, że od początku chrześcijaństwa Biskup sprawował Najświętszą Ofiarę wraz z asystą liturgiczną. Na początku byli to diakoni. Już w pierwszych wiekach chrześcijaństwa ukształtował się osobny urząd lektora. Był on sprawowany przez chłopców, którym stawiano wysokie wymagania moralne. Wspaniałe świadectwo lektorom tamtych czasów wystawił biskup Cyprian, męczennik z Kartaginy. **W jednym ze swych listów opowiada o Aureliusz, który odważnie bronił wiary i cierpiał z jej powodu. Biskup tak pisze:** „Niech rozpocznie posługę lektora. Jego głos, którym wyznawał Boga w tak trudnych okolicznościach, zasłużył na to, by zabrzmiał przy uroczystym czytaniu słowa Bożego.”

W późniejszych wiekach publiczne czytanie słowa Bożego zarezerwowane było wyłącznie dla osób przygotowujących się do kapłaństwa.

W średniowieczu do mszy św. usługują klerycy, a od Soboru Trydenckiego (1545r.) ministranci. W oficjalnych dokumentach Kościoła wzmiankę na ten temat znajdujemy dopiero w „Mediator Dei” Piusa XII z 1947 r. Zapewne starsi pamiętają jeszcze msze św. odprawiane w języku łacińskim, gdzie ksiądz był odwrócony tyłem do ludzi. Wówczas służyło tylko dwóch ministrantów, zaś prezbiterium było oddzielone od reszty świątyni.

Dopiero Sobór Watykański II (1962-1965) zajął się reformą

liturgii i powrócił do starej tradycji Kościoła. Podkreślił rolę ludzi świeckich w sprawowaniu kultu Bożego i powierza na nowo funkcję lektora także osobom świeckim nie posiadającym święceń. Liczny udział ministrantów i lektorów w liturgii wymaga jednak odpowiedniej troski o należyte przygotowanie ich do wykonywanych funkcji.

W soborowej Konstytucji o Liturgii możemy przeczytać: „Duszpasterze niech zabiegają gorliwie i cierpliwie o liturgiczne wychowanie oraz czynny udział wiernych, tak wewnętrzny jak i zewnętrzny stosownie do ich wieku, stanu i rozwoju życia i stopnia kultury religijnej, spełniając w ten sposób jeden z głównych obowiązków wiernego szafarza Bożych tajemnic” (KL 19).

W POLSCE Konferencja Episkopatu powołała do istnienia Krajowe Duszpasterstwo Ministrantów (1964 r.). Stało się to po ogłoszeniu Konstytucji o Liturgii (3.XII.1963). Biskupi chcieli, aby postanowienia KL były od razu wprowadzane w życie także na odcinku formacji służby liturgicznej. **Otwierały się szerokie możliwości zaangażowania świeckich:** „W odprawianiu liturgii każdy spełniający swą funkcję, czy to duchowny czy świecki, powinien czynić tylko to i wszystko to, co należy do niego z natury rzeczy i na mocy przepisów liturgicznych. Ministranci, lektorzy, komentatorzy i członkowie chóru również spełniają prawdziwą funkcję liturgiczną. Niech więc wykonują swój urząd z tak szczerą pobożnością i dokładnością, jak to przystoi wzniosłej posłudze i odpowiada słusznym wymaganiom Ludu Bożego. Należy więc staranie wychować te osoby w duchu liturgii oraz przygotować do odpowiedniego i zgodnego z przepisami wykonywania przypadających każdemu czynności” (KL 28-29).

Pierwszym Krajowym Duszpasterzem Ministrantów był ks. Jan Wurcel, salezjanin z Wrocławia. Następnie w 1967 roku posługę taką podjął Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki – jeden z prekursorów odnowy liturgii w Polsce. Odegrał on szczególną rolę w dziele formacji służby liturgicznej. Przez minione

ponad trzydzieści lat swój wkład w prace KDSL wniosło także wielu kapłanów, którzy głośili referaty na poszczególnych spotkaniach.